

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ З ЄС РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

©2025 ПОГУЛЯЙКО Ю. М.

УДК 332.1
JEL: B40; B49; R10

Погуляйко Ю. М. Методичні підходи до оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України

Метою написання статті є формування методичних підходів до оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України. Необхідність у розробці методичних підходів до оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України зумовлюється потребою в аналітичному дослідженні розвитку їх економіки в довоєнний і воєнний періоди, в контексті встановлення пріоритетів та визначення шляхів їх інфраструктурної модернізації в повоєнний період. З метою формування власних підходів до оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України здійснено аналіз наявних підходів до аналітичного дослідження розвитку економіки регіонів України, що дозволило виділити головні економічні показники, покладені в основу аналізу. Визначено головні завдання оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України, що дозволило відзначити важливість застосування інтегрального підходу до зведення даних та отримання кінцевих результатів. Відображено етапи здійснення інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України та здійснено їх деталізацію. Визначено напрями проведення інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України та в межах кожного із них подано часткові показники, які в комплексі дозволять отримати необхідну інформацію щодо рівня економічного розвитку певного регіону. Визначено та надано математичні інструменти зведення часткових індикаторів у межах конкретного напрямку – в інтегральні показники. Практична цінність методичних підходів до оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України полягає в урахуванні значного масиву показників, що дозволить здійснити комплексне аналітичне дослідження економіки регіонів та виявити особливості їх розвитку, зважаючи на масштаби діяльності, зовнішньоекономічний, інвестиційний і фінансовий виміри.

Ключові слова: зовнішньоекономічний вимір, інвестиційний вимір, оцінка рівня економічного розвитку регіону, прикордонні з ЄС регіони України, регіон, рівень економічного розвитку, фінансовий вимір.

Рис.: 1. Табл.: 1. Формул.: 3. Бібл.: 10.

Погуляйко Юрій Михайлович – доктор філософії, докторант, Луцький національний технічний університет (вул. Львівська, 75, Луцьк, 43018, Україна)

E-mail: iruna_oleks@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1640-2832>

UDC 332.1
JEL: B40; B49; R10

Pohuliako Yu. M. Methodological Approaches to Assessing the Level of Economic Development of Ukraine's Regions Bordering the EU

The aim of this article is to develop methodological approaches for assessing the level of economic development of Ukrainian regions bordering the EU. The necessity for developing methodological approaches to evaluate the level of economic development in Ukraine's EU-bordering regions arises from the need for analytical research into their economic development during peacetime and wartime, in the context of establishing priorities and determining pathways for their infrastructural modernization in the post-war period. In order to formulate its own approaches to assessing the level of economic development in Ukraine's EU-bordering regions, an analysis of existing methods for analytical research on the economic development of Ukraine's regions has been carried out, which has allowed the identification of key economic indicators that form the basis of the analysis. The main objectives of assessing the level of economic development in Ukraine's EU-bordering regions have been identified, underscoring the importance of applying an integrated approach to data aggregation and obtaining final results. The stages of conducting an integral assessment of the economic development level of Ukraine's regions bordering the EU have been displayed and detailed. Directions for conducting the integral assessment of the economic development level of Ukraine's regions bordering the EU have been identified, and within each of them, partial indicators have been presented, which collectively will provide the necessary information regarding the economic development level of a specific region. Mathematical tools for consolidating partial indicators within a specific direction into integral indicators have been defined and provided. The practical value of the methodological approaches to assessing the economic development level of Ukraine's EU-bordering regions lies in considering a significant array of indicators, which will allow for comprehensive analytical research of the regions' economies and reveal the peculiarities of their development, taking into account the scale of activity, foreign economic, investment, and financial dimensions.

Keywords: external economic dimension, investment dimension, assessment of the level of economic development of the region, Ukrainian regions bordering the EU, region, level of economic development, financial dimension.

Fig.: 1. Tabl.: 1. Formulae: 3. Bibl.: 10.

Pohuliako Yurii M. – PhD, Candidate on Doctor Degree, Lutsk National Technical University (75 Lvivska Str., Lutsk, 43018, Ukraine)

E-mail: iruna_oleks@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1640-2832>

Прикордонні з ЄС регіони України в умовах воєнного та повоєнного стану в країні мають вищі можливості економічного зростання порівняно з іншими регіонами країни, зважаючи на їх географічне розташування. Розташування регіонів України біля кордонів країн ЄС має певні переваги, що проявляються у: розвитку тісного партнерства між державами, регіонами чи окремими територіальними громадами; підвищенні конкурентоспроможності окремих регіонів чи територіальних громад; посиленні відносин суб'єктів господарювання та тісній співпраці з іноземними партнерами; підвищенні можливостей вітчизняних підприємств виходу на європейські ринки; надходженні іноземного капіталу; зростанні масштабів зовнішньоекономічної діяльності; посиленні інвестиційної активності бізнесу.

Проведення оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України є важливим аспектом встановлення пріоритетів розвитку їх економік та виявлення особливостей, зумовлених розташуванням біля кордонів країн ЄС. Зокрема, в сучасних умовах, важливість оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України зумовлюється воєнним станом у країні, оскільки варто виявити певні тенденції в розвитку даних територій у довоєнний період і в період війни, що дозволить чітко встановити пріоритети та сформулювати шляхи їх інфраструктурної модернізації в повоєнний період.

Щодо методики оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України, то наукові напрацювання в даному напрямку є не достатньо вивченими. Більшість методичних підходів у сфері оцінки рівня економічного розвитку регіону стосуються всіх регіонів України. Враховуючи, що економічний розвиток регіону є одним із напрямів його сталого розвитку, значна кількість методичних підходів зосереджена на проведенні саме оцінки рівня економічного розвитку регіону в контексті забезпечення його сталого розвитку. Зокрема, методичні основи щодо проведення оцінки економічного розвитку регіонів у контексті забезпечення їх сталого розвитку досліджували у своїх працях І. Вахович [1], Омаров Ш. А. Огли [2], О. Чуріканова, К. Загорулько [3], У. Савків [4], Т. Панчишин, М. Вдовин [5] та інші. Разом із тим, окремі аспекти оцінки рівня економічного розвитку регіону подавали у своїх працях Ю. Паршин [6], Р. Атаманюк [7], А. Сухоруков, Ю. Харазішвілі [8], Т. Черниченко, Ю. Попович [9] та інші.

Відповідно, особливості розвитку прикордонних з ЄС регіонів України вимагають формування певних методичних підходів, в яких будуть враховані головні показники їх розвитку, зумов-

лені географічних розташуванням, а саме: зовнішньоекономічна діяльність, масштаби та результати діяльності бізнесу – як головні сфери, що віддзеркалюють вплив на економіку територій прикордонного розташування.

Зважаючи на наукові розробки у сфері оцінки рівня економічного розвитку регіонів України, варто відмітити їх неоднозначність за набором показників та чинників впливу на кінцеві результати.

Зокрема, І. М. Вахович у процесі оцінки рівня сталого розвитку регіону економічний розвиток пропонує досліджувати за такими напрямками: валовий регіональний продукт, розвиток промисловості, розвиток сільського господарства, розвиток будівництва, розвиток сфери послуг, розвиток зовнішньоекономічної діяльності, розвиток підприємництва [1, с. 139]. Оцінка рівня економічного розвитку за даними напрямками дозволяє досить глибоко дослідити різні сфери розвитку в регіоні, що зумовлює вплив на економіку та забезпечує отримання комплексного результату.

Омаров Ш. А. Огли у ході аналітичного дослідження сталого розвитку регіону до основних напрямів економічного розвитку регіону відносять: достатність рівня та динаміку зростання (головним критерієм є ВРП); відкритість економіки (головними показниками є експорт та імпорт); фінансову самостійність (головними показниками є доходи та видатки бюджету); інноваційність (інновації в регіоні); прогресивність структури економіки (показники розвитку промисловості) [2, с. 142].

Оцінка економічного розвитку регіону за даними показниками є комплексною, однак не достатньо враховано масштаби діяльності бізнесу, який виступає ключовим чинником економічного зростання певної території. Показниками, які дозволяють оцінити економічну складову сталого розвитку регіону, у праці Чуріканової О. Ю. та Загорулько К. А. є: валовий регіональний продукт; експорт та імпорт; доходи та видатки бюджету; вартість інноваційної продукції; кількість студентів; обсяг промислової продукції; обсяг виробництва продукції машинобудування [3, с. 58]. Савків У. С. для оцінки економічного розвитку регіону як категорії його сталого розвитку використовує такі показники, як обсяг науково-дослідних і науково-технічних робіт, обсяг прямих іноземних інвестицій та частку обробної галузі в обсягах реалізації промислової продукції [4, с. 47]. Даний перелік показників є досить обмеженим, і, на нашу думку, не дозволяє в повному обсязі оцінити рівень економічного розвитку регіону.

Панчишин Т. В. і Вдовин М. А. до показників економічного розвитку регіону, як компонентів

його сталого розвитку, відносять: рівень зайнятості населення, ВРП, показники ефективності виробництва, показники доступності дорожньо-транспортної інфраструктури, показники, які відображають фінансування інновацій, прямі іноземні інвестиції, розмір зовнішнього боргу регіону та показники, які характеризують розвиток туристичної сфери регіону [5]. Окремі із зазначених показників більшою мірою відображають соціальний та екологічний розвиток регіону і не можуть забезпечити отримання вичерпної оцінки рівня економічного розвитку.

Паршин Ю. І. оцінку економічного сектора економіки регіону пропонує здійснювати за показниками, які відображають обсяг інвестицій в основний капітал, прямі іноземні інвестиції, індекс промислової продукції, оплату за спожиту електроенергію, розмір оплати за спожитий газ, темп зростання обсягу експорту, рентабельність операційної діяльності підприємств, темп зростання доходів місцевих бюджетів [6, с. 30].

З метою інтегральної оцінки рівня економічного розвитку регіону Атаманюк Р. Ф. пропонує враховувати такі показники: економічно активне населення у відсотках до кількості населення віком 15–70 років; зайняте населення у відсотках до кількості населення віком 15–70 років; безробітне населення у відсотках до кількості населення віком 15–70 років; середньомісячна номінальна заробітна плата працюючих у регіоні; ВРП на одну особу; інвестиції в основних капітал на 1 особу [7, с. 47]. З огляду на цей підхід, варто відмітити, що перелік показників, які лежать в основі інтегральної оцінки, не дозволяють повною мірою оцінити економічний розвиток, оскільки не враховано масштаби виробництва та реалізації, обсяги експорту та імпорту, а також фінансові результати бізнесу. Зокрема, зазначені автором показники більшою мірою відносяться до оцінки соціального розвитку регіону.

Сухоруков А. І. та Харазішвілі Ю. М. до індикаторів економічного розвитку регіону в контексті інтегральної оцінки інноваційності його економіки відносять: ВРП на одиницю продуктивної потужності; рівень тіньового ВРП; рівень технології виробництва; рівень використання потенційних можливостей; чинник науково-технологічного прогресу (температура НТП); темп приросту реального ВРП [8, с. 187]. Зазначені індикатори є частковими показниками, які покладені в основу розрахунку інтегрального індексу економічної складової розвитку регіону.

Для оцінки рівня економічного розвитку регіону Черниченко Т. В. і Попович Ю. І. пропонують використовувати такі показники: валовий регіо-

нальний продукт, інвестиції в основний капітал, обсяги роздрібного товарообороту, зовнішньоторговельний оборот, середньомісячна номінальна заробітна плата в розрахунку на одного працівника [9, с. 277]. Для проведення комплексної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України зазначених показників недостатньо, і вони не дозволяють всебічно оцінити масштаби діяльності, інвестиційну та зовнішньоекономічну діяльність регіону – як головні чинники його економічного зростання.

Калій В. Ю. до основних показників економічного розвитку регіону відносить: індекс споживчих цін, обсяг реалізованої промислової продукції, індекс промислової продукції, індекс сільськогосподарської продукції, обсяг виробленої будівельної продукції, індекс будівельної продукції, експорт товарів, імпорт товарів, вантажообіг та оборот роздрібної торгівлі [10, с. 180]. Перелік зазначених показників є недостатнім для проведення комплексного аналітичного дослідження рівня економічного розвитку регіону, оскільки не враховано обсяги інвестицій, які значною мірою впливають на економіку регіону, а також відсутні показники, які відображають результати діяльності суб'єктів господарювання (ВРП, чистий прибуток підприємств).

Зважаючи на існуючі підходи до аналізу та оцінки економічного розвитку регіону, необхідно підкреслити, що більшість із них включають однакові показники, зокрема ВРП і результати зовнішньоекономічної діяльності. Проте окремі методичні підходи націлені на аналіз економічного розвитку регіону в розрізі результатів діяльності суб'єктів за різними сферами діяльності. Також важливо відмітити, що окремі із підходів відзначають вплив інвестицій на економічний розвиток регіону, що відображається в обсягах інвестицій в основних капітал.

Систематизуючи наявні підходи до аналізу та оцінки економічного розвитку регіону, виокремлено ключові чинники впливу на їх економіку: валовий регіональний продукт; обсяги експорту та імпорту; обсяг інвестицій в основний капітал і прямих іноземних інвестицій; показники розвитку промисловості; розвиток суб'єктів будівельної галузі; роздрібний товарообіг у регіоні; розвиток сільського господарства; вартість інноваційної продукції; доходи та видатки бюджету; розвиток транспортної інфраструктури.

Особливістю прикордонних з ЄС регіонів України є їх близькість до кордонів країн ЄС, що неоднозначно впливає на їх економічний розвиток через призму зовнішньоекономічних відносин, а це, відповідно, збільшує приплив фінансових ре-

сурсів у результаті експорту, залучення іноземних інвестицій та надходжень на виконання спільних програм розвитку. Таким чином, до головних чинників, які характеризують економічний розвиток прикордонних з ЄС регіонів, відносяться: обсяги експорту та імпорту продукції (товарів, робіт, послуг); обсяги залучених прямих іноземних інвестицій; масштаби виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт і послуг); фінансові результати суб'єктів господарювання. Загалом, для оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України необхідно:

- 1) провести аналіз показників, які відображають обсяги виробництва та реалізації продукції, що дозволить побачити динаміку їх зміни в довоєнний і воєнний періоди, а також дослідити питому вагу всіх прикордонних з ЄС регіонів у загальних показниках виробництва та реалізації продукції в цілому в країні;
- 2) здійснити аналіз обсягів експорту та імпорту товарів і виявити особливості зміни показників у довоєнний і воєнний періоди;
- 3) визначити питому вагу всіх прикордонних з ЄС регіонів у загальних обсягах експорту та імпорту в країні;
- 4) провести аналіз прямих іноземних інвестицій в регіонах і виявити зміни обсягу їх залишків у воєнний період порівняно із довоєнним періодом;
- 5) розрахувати питому вагу всіх прикордонних з ЄС регіонів України в загальному обсязі залишків прямих іноземних інвестицій у країні, що дозволить виявити вплив прикордонного розташування регіонів на їх привабливість для іноземних інвесторів;
- 6) провести аналіз чистого прибутку, отриманого підприємствами в прикордонних з ЄС регіонах, що дозволить побачити вплив зовнішньоекономічних відносин на результати діяльності бізнесу;
- 7) провести інтегральну оцінку рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів з метою зведення всіх показників, які характеризують економічний розвиток, у загальний інтегральний показник.

Найбільш вагома інформація щодо рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України буде отримана в результаті проведення інтегральної оцінки. Зокрема, результати інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів дозволять:

- 1) оцінити інтегральний рівень економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів Украї-

ни в довоєнний і воєнний періоди та виявити тенденції зміни показників, зумовлені воєнним станом у країні;

- 2) сформувати стратегії інфраструктурної модернізації їх економіки в повоєнний період;
- 3) виявити головні чинники розвитку прикордонних з ЄС регіонів України та встановити пріоритети, зумовлені їх географічним розташуванням;
- 4) комплексно оцінити рівень економічного розвитку регіонів, зважаючи на низку показників, які будуть використані у процесі оцінки;
- 5) здійснити обчислення інтегральних показників рівня економічного розвитку регіонів України та визначити рейтингові позиції прикордонних з ЄС регіонів поряд з іншими регіонами України;
- 6) виявити зміни рівня економічного розвитку всіх регіонів України у воєнний період.

Для отримання якісних результатів інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів, необхідно:

- 1) визначити напрями та показники, за якими буде відбутися інтегральна оцінка;
- 2) обґрунтувати доцільність вибору показників, які покладені в основу розрахунків;
- 3) забезпечити комплексність усіх розрахунків;
- 4) правильно обрати математичні інструменти формування інтегральних показників;
- 5) забезпечити отримання достовірних даних щодо розвитку регіонів;
- 6) забезпечити певну послідовність здійснення аналітичних розрахунків;
- 7) чітко відслідковувати максимальні та мінімальні значення показників у певному часовому періоді в регіонах для встановлення певних відмінностей та особливостей.

У контексті забезпечення послідовності розрахунків визначено етапи, за якими варто проводити інтегральну оцінку рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України, що відображено на *рис. 1*.

Найперший етап полягає у визначенні завдань, які мають бути вирішеними в ході інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України. Зокрема, найбільш вагомими завданнями інтегральної оцінки є:

- ★ врахувати чим більший масив інформації, який відображає: обсяги виробництва та реалізації в регіоні; результати інвестиційної діяльності; зовнішньоекономічну активність суб'єктів господарювання в регіоні;

Рис. 1. Етапи проведення інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України

Джерело: авторська розробка.

- фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання;
- ✦ розрахувати показники, які відображають рівень економічного розвитку регіонів у довоєнний та воєнний періоди;
- ✦ провести рейтингову оцінку регіонів за рівнем економічного розвитку;
- ✦ виявити особливості діяльності прикордонних регіонів, які найбільш суттєво впливають на рівень їх економічного розвитку;
- ✦ відмітити тенденції зміни рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів у воєнний період;
- ✦ сформулювати узагальнювальні висновки щодо розвитку та інфраструктурної модернізації прикордонних з ЄС регіонів у повоєнний період.

Найбільш вагомим етапом інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України є визначення напрямів, за якими буде проводитись аналітичне дослідження. Зважаючи на головні показники, які характеризують економічний розвиток прикордонних з ЄС регіонів, пропонуємо інтегральну оцінку здійснювати за такими напрямками:

- 1) *за масштабом* – дозволяє оцінити рівень економічного розвитку регіону, зважаючи на обсяги виробництва та реалізації продукції суб'єктами господарювання, функціонуючими на певній території;
- 2) *за зовнішньоекономічним виміром* – визначає рівень економічного розвитку регіону за обсягами експортно-імпорتنих операцій, здійснюваних суб'єктами господарювання;
- 3) *за інвестиційним виміром* – відображає результати інвестиційної діяльності в регіоні, які визначаються обсягами капітальних і прямих іноземних інвестицій;
- 4) *за фінансовим виміром* – характеризує фінансові результати суб'єктів господарювання в регіоні.

У межах кожного з напрямів інтегральної оцінки необхідно визначити сукупність часткових показників, які детально зможуть відобразити конкретні аспекти розвитку регіону. Сукупність часткових показників у межах кожного з напрямів інтегральної оцінки відображено в *табл. 1*.

За результатами обчислення часткових показників у межах кожного з напрямів оцінки варто обчислити інтегральні показники, які дозволять визначити рівень економічного розвитку регіону

Показники для проведення інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України

Напрямок інтегральної оцінки	Показник
За масштабом	Відношення обсягу виробленої продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами господарювання до кількості суб'єктів господарювання в регіоні, тис. грн/од.
	Відношення обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами господарювання до кількості суб'єктів господарювання в регіоні, тис. грн/од.
	Відношення обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) підприємствами до кількості підприємств в регіоні, млн грн/од.
	Частка виробленої продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами господарювання окремого регіону в загальному обсязі виробленої продукції суб'єктами господарювання в країні, %
	Частка реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) підприємствами окремого регіону в загальному обсязі реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) підприємствами в Україні, %
	Відношення обсягу виробленої продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами господарювання до чисельності зайнятих працівників у суб'єктів господарювання в регіоні, тис. грн/особа
Зовнішньо-економічний вимір	Відношення експорту товарів до імпорту товарів, дол. США/дол. США
	Коефіцієнт частки експорту товарів у загальному обсязі експорту в країні
	Коефіцієнт частки імпорту в загальному обсязі імпорту в країні
	Відношення експорту товарів до обсягу прямих іноземних інвестицій, дол. США/дол. США
	Відношення експорту товарів до обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами господарювання в регіоні, дол. США/тис. грн
	Відношення експорту товарів до обсягу виробленої продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами господарювання в регіоні, дол. США/тис. грн
Інвестиційний вимір	Відношення обсягу прямих іноземних інвестицій до кількості підприємств в регіоні, млн дол. США/од.
	Відношення обсягу прямих іноземних інвестицій до кількості суб'єктів господарювання в регіоні, млн дол. США/од.
	Частка регіону в обсязі прямих іноземних інвестицій, %
	Частка регіону в обсязі капітальних інвестицій, %
	Відношення капітальних інвестицій до кількості суб'єктів господарювання в регіоні, млн грн/од.
	Відношення капітальних інвестицій до обсягу реалізованої продукції суб'єктами господарювання в регіоні (товарів, робіт, послуг), грн/грн
Фінансовий вимір	Обсяг чистого прибутку, отриманого підприємствами в розрахунку на 1 підприємство в регіоні, тис. грн/од.
	Відношення чистого прибутку, отриманого підприємствами до обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) підприємствами в регіоні, грн/грн
	Відношення чистого прибутку, отриманого підприємствами до обсягу прямих іноземних інвестицій в регіоні, грн/дол. США
	Частка підприємств, які отримали прибуток у загальній кількості підприємств у регіоні, %
	Відношення чистого прибутку, отриманого підприємствами до обсягу експорту товарів у регіоні, грн/дол. США
	Відношення валового регіонального продукту до обсягу реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) суб'єктами господарювання в регіоні, грн/грн
	Відношення валового регіонального продукту до обсягу експорту товарів у регіоні, дол. США/грн

Джерело: авторська розробка.

в межах конкретного напрямку. Для того, щоб обчислити інтегральні показники рівня економічного розвитку за кожним із напрямів, необхідно провести стандартизацію часткових показників з метою приведення їх до однієї величини, оскільки в кожному з них різні одиниці виміру. Стандартизацію часткових показників будемо здійснювати таким чином:

- ✦ розподіляємо всі часткові показники на позитивні (їх збільшення стимулює розвиток регіону) та негативні (їх зростання негативно відзначається на розвитку регіону);
- ✦ для часткових показників, які стимулюють розвиток регіону, в кожному періоді серед усієї сукупності регіонів вибираємо максимальне значення, і тоді аналогічний показник по кожному регіону ділимо на максимальне значення даного показника;
- ✦ для часткових показників, які негативно впливають на економічний розвиток регіону, обираємо мінімальне значення конкретного показника поміж усіх регіонів у певному періоді та обчислюємо його відношення до аналогічного показника по кожному регіону.

За умов, коли всі часткові показники будуть стандартизовані, необхідно їх звести в інтегральні показники (рівня економічного розвитку за масштабом; за зовнішньоекономічним виміром; за інвестиційним виміром; за фінансовим виміром). Для зведення часткових стандартизованих показників у інтегральні показники варто застосувати математичну модель середньої геометричної. Проте, якщо хоча б один із показників матиме нульове значення, використання даної моделі буде недоцільним, тому формулу геометричної середньої варто частково змінити, і вона матиме такий вигляд:

$$I_n = \sqrt[n]{\prod(1 + c_n)} - 1, \quad (1)$$

де I_n – інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону за певним напрямом;

c_n – часткові стандартизовані показники в межах певного напрямку оцінки рівня економічного розвитку регіону.

На основі формули (1) обчислюємо інтегральні показники в межах чотирьох напрямів інтегральної оцінки, які пізніше варто звести в загальний інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону. Для зведення інтегральних показників за масштабом, зовнішньоекономічним, інвестиційним і фінансовим вимірами в загальний інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону застосовуємо формулу середньої арифметичної, яка матиме такий вигляд:

$$I_3 = \frac{I_m + I_z + I_i + I_f}{4}, \quad (2)$$

де I_3 – загальний інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону;

I_m – інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону за масштабом;

I_z – інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону за зовнішньоекономічним виміром;

I_i – інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону за інвестиційним виміром;

I_f – інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону за фінансовим виміром.

На основі результатів обчислення інтегральних показників необхідно здійснити рейтинг регіонів, тобто визначити місце кожного в загальній сукупності, що дозволить побачити відмінності між регіонами за рівнем економічного розвитку та встановити головні чинники впливу. На останньому етапі інтегральної оцінки рівня економічного розвитку варто провести групування регіонів, використовуючи статистичні підходи. Групування регіонів необхідно проводити на основі визначення груповального інтервалу:

$$i = \frac{\max - \min}{n}, \quad (3)$$

де i – груповальний інтервал;

$\max$ – максимальне значення показника в сукупності (максимальне значення інтегрального показника);

$\min$ – мінімальне значення показника в сукупності (мінімальне значення інтегрального показника);

n – кількість груп.

Загалом, за результатами обчислення інтегральних показників, усі регіони пропонуємо розділяти на чотири групи: лідери; високий рівень економічного розвитку; середній рівень економічного розвитку; низький рівень економічного розвитку. Групування регіонів варто здійснювати за середніми значеннями інтегральних показників у довоєнний та воєнний періоди. За результатами групування регіонів можна виявити, у якій із зазначених груп перебували прикордонні з ЄС регіони України в довоєнний час, і чи відбулись зміни у воєнний період.

ВИСНОВКИ

Загалом, розроблена методика оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів дозволить: визначити особливості економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів та вияви-

ти вплив їх прикордонного розташування на розвиток їх економіки у воєнний період; виявити вплив їх розташування на кордоні з країнами ЄС на зовнішньоекономічні відносини, зумовлені експортом та імпортом товарів; виявити особливості економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів з позиції виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); виявити їх сильні та слабкі сторони щодо рівня економічного розвитку в розрізі масштабів діяльності, зовнішньоекономічних відносин, інвестицій та фінансових результатів бізнесу; визначити місце прикордонних з ЄС регіонів за рівнем економічного розвитку в рейтингу всіх регіонів України; виявити основні чинники впливу на розвиток економіки прикордонних з ЄС регіонів. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вахович І. М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізми реалізації : монографія. Луцьк : Надстир'я, 2007. 496 с.
2. Омаров Ш. А. Огли. Оцінка сталого розвитку регіонів України. *Проблеми економіки*. 2014. № 3. С. 139–150. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-3_0-pages-139_150.pdf
3. Чуріканова О. Ю., Загорулько К. А. Аналіз індикаторів сталого розвитку. *Економіка та держава*. 2012. № 2. С. 56–60. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2017/14.pdf
4. Савків У. С. Інтегральна оцінка сталого розвитку регіону. *Бізнес Інформ*. 2012. № 1. С. 45–50. URL: https://business-inform.net/pdf/2012/1_0/45_50.pdf
5. Панчишин Т. В., Вдовин М. Л. Компоненти сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах суспільно-політичних викликів. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23>
6. Паршин Ю. І. Інтегральна оцінка ефективності економічного розвитку регіону. *Економіка розвитку*. 2014. № 1. С. 27–33. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/33759/1/паршин.pdf>
7. Атаманюк Р. Ф. Інтегральна оцінка рівня економічного розвитку регіонів України. *Економіка розвитку*. 2010. № 4. С. 46–49. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/34495/1/атаманюк.pdf>
8. Сухоруков А. І., Харазішвілі Ю. М. Моделювання та прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів України : монографія. Київ : НІСД, 2012. 368 с.
9. Черниченко Т. В., Попович Ю. І. Методичні підходи до оцінки рівня економічного розвитку регіону. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. Вип. 21.10. С. 275–280.
10. Калій В. Ю. Характеристика основних показників соціально-економічного розвитку Закарпатської

області. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 4. С. 175–182.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-274-175-182

REFERENCES

- Atamaniuk, R. F. "Integralna otsinka rivnia ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy" [Integral Assessment of the Level of Economic Development of the Regions of Ukraine]. *Ekonomika rozvytku*. 2010. <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/34495/1/атаманюк.pdf>
- Chernychenko, T. V., and Popovych, Yu. I. "Metodychni pidkhody do otsinky rivnia ekonomichnoho rozvytku rehionu" [Methodological Approaches to Assessing the Level of Economic Development of a Region]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, no. 21.10 (2011): 275–280.
- Churikanova, O. Yu., and Zahorulko, K. A. "Analiz indykatoriv staloho rozvytku" [The Analysis of Sustainable Development Indicators]. *Ekonomika ta derzhava*. 2012. http://www.economy.in.ua/pdf/2_2017/14.pdf
- Kalii, V. Yu. "Kharakterystyka osnovnykh pokaznykiv sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Zakarpatskoi oblasti" [Characteristics of the Main Indicators Socio-Economic Development Transcarpathian Region]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 4 (2024): 175–182. DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-274-175-182
- Omarov, Sh. A. Ohly. "Otsinka staloho rozvytku rehioniv Ukrainy" [Evaluation of Sustainable Development of Regions of Ukraine]. *Problemy ekonomiky*. 2014. https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-3_0-pages-139_150.pdf
- Panchyshyn, T. V., and Vdovyn, M. L. "Komponenty staloho rozvytku terytorialnykh hromad ta rehioniv v umovakh suspilno-politychnykh vyklykiv" [Sustainable Development Components of Territorial Communities and Regions in Terms of Socio-Political Challenges]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 50 (2023). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23>
- Parshyn, Yu. I. "Integralna otsinka efektyvnosti ekonomichnoho rozvytku rehionu" [Integral Assessment of the Regional Economic Development Efficiency]. *Ekonomika rozvytku*. 2014. <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/33759/1/паршин.pdf>
- Savkiv, U. S. "Integralna otsinka staloho rozvytku rehionu" [Integral Assessment of Sustainable Development of the Region]. *Biznes Inform*. 2012. https://business-inform.net/pdf/2012/1_0/45_50.pdf
- Sukhorukov, A. I., and Kharazishvili, Yu. M. *Modeliuvannia ta prohnozuvannia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy* [Modeling and Forecasting of Socio-economic Development of Regions of Ukraine]. Kyiv: NISD, 2012.
- Vakhovych, I. M. *Finanova polityka staloho rozvytku rehionu: metodolohiia formuvannia ta mekhanizmy realizatsii* [Financial Policy for Sustainable Development of the Region: Methodology for Formation and Implementation Mechanisms]. Lutsk: Nadstyria, 2007.